

EVROPSKA KOMISIJA

Bruselj, 21.5.2012
COM(2012) 226 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Nacionalne strategije vključevanja Romov: prvi korak pri izvajanju okvira EU

{SWD(2012) 133 final}

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

Nacionalne strategije vključevanja Romov: prvi korak pri izvajanju okvira EU

1. UVOD

V zadnjih letih je položaj Romov¹ v Evropi vse bolj v središču politične pozornosti. Romi (s približno 10 do 12 milijoni ljudi največja manjšina v Evropi) so zelo pogosto žrtve rasizma, diskriminacije in socialne izključenosti, živijo pa v hudi revščini ob pomanjkanju zdravstvenega varstva in dostojnih bivališč. Številne romske ženske in otroci so žrtve nasilja, izkoriščanja in trgovine z ljudmi², tudi znotraj lastnih skupnosti. Številni romski otroci so na ulicah, namesto da bi hodili v šolo. Zaostajanje glede stopnje izobrazbe in diskriminacija na trgih dela sta pri Romih privedla do visokih stopenj brezposelnosti in neaktivnosti ali delovnih mest slabše kakovosti, ki zahtevajo nizko usposobljenost in so slabo plačana. To povzroča izgubo potenciala, zaradi česar so prizadevanja za ohranitev rasti še težja³. Boljša vključenost Romov je torej tako moralna kot ekonomska nujnost, ki bo zahtevala predvsem spremembo miselnosti večine in pripadnikov romskih skupnosti.

Zlasti države članice so odgovorne in pristojne, da spremenijo razmere, v katerih živi njihovo marginalizirano prebivalstvo, zato so ukrepi v podporo Romov predvsem v njihovih rokah. Da bi jim pomagala pri reševanju teh razmer, jim je EU dala na voljo vrsto pravnih, političnih in finančnih instrumentov. Čeprav se posebne nacionalne okoliščine, potrebe in ustrezne rešitve zelo po Evropi razlikujejo, skupne vrednote svobode gibanja in temeljne pravice ter skupni cilji, kot so politična stabilnost, gospodarska blaginja, socialna kohezija in solidarnost med državami članicami, zahtevajo ukrepanje glede politike vključevanja Romov na evropski ravni. Poleg tega nenehni izzivi v zvezi s polno vključenostjo Romov, ki so državljani EU, v njihove družbe neposredno vplivajo na širše odnose EU s tretjimi državami, na primer kar zadeva vizumske obveznosti, ki jih nekatere od njih uporabljajo za državljane nekaterih držav članic⁴.

Zato je Evropska komisija 5. aprila 2011 sprejela Okvir EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020⁵, ki poziva države članice, naj pripravijo ali

¹ Izraz „Romi“ se v tem besedilu enako kot pri številnih mednarodnih organizacijah in predstavništvih romskih skupin v Evropi nanaša na več različnih skupin (na primer Romi, Sinti, Kalé, Cigani, Romanichal, Boyaš, Ashkali, Egipčani, Yenish, Dom, Lom) in vključuje tudi potujoče skupine, brez zanikanja njihovih posebnosti in različnih načinov življenja ter položajev teh skupin.

² Europolova Ocena nevarnosti organiziranega kriminala za leto 2011, str. 26.

³ *Ekonomski stroški izključenosti Romov*, Svetovna banka, april 2010 http://siteresources.worldbank.org/EXTROMA/Resources/Economic_Costs_Roma_Exclusion_Note_Final.pdf.

⁴ Glej na primer pomisleke Kanade zaradi vse številnejših prošenj za azil, ki jih vlagajo državljani nekaterih držav članic.

⁵ Sporočilo Komisije „Okvir EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020“, COM(2011) 173 z dne 5. aprila 2011. Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o krepitvi družbene vloge Romov in njihovem vključevanju v Evropi, CESE 998/2011 z dne 16. junija 2011, in

pregledajo svoje nacionalne strategije vključevanja Romov⁶, da bi učinkoviteje obravnavale izzive vključevanja Romov in tako znatno izboljšale razmere do konca tega desetletja. Potrditev okvira s strani voditeljev držav in vlad EU⁷ pomeni, da postaja vključevanje Romov kljub gospodarski in finančni krizi pomembna prednostna naloga za vse države članice.

Okvir EU naj bi državam članicam v življenja romskih ljudi pomagal vnesti konkretne spremembe, in sicer z drugačnim pristopom k njihovem vključevanju. Pravo EU že prepoveduje diskriminacijo na podlagi rasnega ali etničnega porekla pri izobraževanju, zaposlovanju, zdravstvenem varstvu, zagotavljanju bivališča ter na drugih področjih, vendar zgolj zakonodaja ne zadostuje: države članice morajo razviti in izvajati celosten in trajnosten pristop, ki združuje prizadevanja na različnih področjih, vključno z izobraževanjem, zaposlovanjem, zdravstvenim varstvom in bivališčem.

Okvir EU prvič obravnava vključevanje Romov na ravni EU in ga jasno povezuje s strategijo Evropa 2020⁸. Za strategijo je neposrednega pomena vztrajna ekonomska in socialna marginalizacija Romov. Trije od petih glavnih ciljev strategije Evropa 2020 so neposredno povezani s cilji Okvira EU za vključevanje Romov: boj proti revščini in socialni izključenosti, dvig ravni zaposlenosti ter zmanjšanje opustitve šolanja, hkrati pa povečanje vključitve v terciarno izobraževanje. Za države članice s številnejšim romskim prebivalstvom bo za zadosten napredek v smeri ciljev strategije Evropa 2020 glede zaposlovanja, socialne vključenosti in izobraževanja potrebna nedvoumna in hitra obravnava položaja Romov.

Skladi EU (zlasti strukturna sklada) bi bili lahko močno orodje za izboljšanje socialno-ekonomskega položaja prikrajšanih skupin, kakršna so Romi, vendar je premajhen del celotnega zneska 26,5 milijarde EUR, ki je bil dodeljen za podporo prizadevanj držav članic na področju socialne vključenosti za obdobje 2007–2013, namenjen prikrajšanim romskim skupnostim.

Evropska komisija se je zavezala, da bo ocenila nacionalne strategije vključevanja Romov ter o tem poročala Evropskemu parlamentu in Svetu, kar je namen tega sporočila. Komisija v svoji oceni prav tako upošteva različne prispevke, ki jih je prejela od civilne družbe in drugih zainteresiranih strani, ter prispevke z izrednega sestanka Evropske platforme za vključevanje Romov, ki je potekala v Bruslju 22. marca 2012.

Sprejetje nacionalnih strategij vključevanja Romov bo prispevalo k resničnim spremembam v življenju romskega prebivalstva. V naslednji fazi morajo biti prizadevanja osredotočena na izvajanje na podlagi akcijskih načrtov s podrobnimi ukrepi, usklajenimi s cilji vključevanja Romov in podprtimi z jasnim časovnim načrtom in primernim financiranjem.

Mnenje Odbora regij o Okviru EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020, CdR 247/2011 z dne 14. decembra 2011, trdno podpirata okvir EU.

⁶ V tem sporočilu bi bilo treba izraz „strategija“ razumeti, kot da zajema povezane sklope ukrepov politike in strategij.

⁷ Sklepi Evropskega sveta, EUCO 23/11 z dne 23. in 24. junija 2011, na podlagi Skleпов Sveta EPSCO o Okviru EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020, 106665/11 z dne 19. maja 2011.

⁸ http://ec.europa.eu/europe2020/index_sl.htm.

2. OCENA NACIONALNIH STRATEGIJ

Do marca 2012 so vse države članice predložile nacionalne strategije vključevanja Romov ali ustrezen sklop ukrepov politike v okviru širših politik socialne vključenosti. Nekatere so se odločile spremeniti svoje obstoječe strategije glede na Okvir EU, druge pa so razvile prve nacionalne strategije. Nacionalne strategije se razlikujejo glede na številnost romskega prebivalstva in izzive, ki jih morajo države članice obravnavati⁹.

Ocena Komisije se osredotoča na presojo pristopov držav članic v zvezi s štirimi ključnimi področji, in sicer izobraževanjem, zaposlovanjem, zdravstvenim varstvom in stanovanji, ter na način obravnave strukturnih potreb (sodelovanje s civilno družbo, regionalnimi in lokalnimi organi, spremljanje, boj proti diskriminaciji ter vzpostavitev nacionalne kontaktne točke) in financiranja. V vsakem poglavju so v zbirni razpredelnici povzete države članice, ki predlagajo vzpostavitev posebnih ukrepov, potrebnih na podlagi Okvira EU¹⁰. Države članice, ki niso našteje, niso navedle tovrstnih ukrepov in se morajo posvetiti tem posebnim vprašanjem, če je to pomembno za njihovo romsko prebivalstvo.

Na podlagi ocene se v vsakem poglavju sklop priporočil za ukrepanje nanaša na prednostne naloge, ki bi jih morale države članice, glede na njihove razmere, še dodatno obravnavati, da bi izpolnile svoje odgovornosti. Ta priporočila za ukrepanje bi morala biti vključena v splošni okvir za boj proti revščini in izključenosti.

2.1. Štiri ključna področja

(a) Izobraževanje

Cilj EU je zagotoviti, da vsi romski otroci končajo vsaj osnovno šolo in imajo dostop do kakovostne izobrazbe¹¹.

Vse države članice priznavajo pomen izobraževanja in si večinoma zastavljajo cilje, ki presegajo minimalne standarde končane osnovne šole, določene v Okviru EU, ter zajemajo širši izobrazbeni spekter, od predšolskega izobraževanja¹² do sekundarnega in celo terciarnega izobraževanja.

V skladu z nacionalno zakonodajo morajo vsi šoloobvezni otroci hoditi v šolo. Toda v nedavni raziskavi Agencije Evropske unije za temeljne pravice je bilo ugotovljeno, da vsaj 10 % romskih otrok v starosti od 7 do 15 let v številnih državah članicah ne

⁹ Malta ni sprejela nacionalne strategije vključevanja Romov, saj na njenem ozemlju ni večjega števila romskih prebivalcev.

¹⁰ V zbirnih tabelah na štirih področjih politik sta dosledno obravnavana dva sklopa vprašanj: **cilji**, tj. ali strategije podpirajo splošen cilj EU na določenem področju, ki ga zastavlja okvir EU, ter ali zastavljajo konkretne, specifične in izmerljive cilje, ter **ukrepi** (tako splošni kot specifični za Rome).

¹¹ Cilji EU v zvezi z vključevanjem Romov so bili določeni v Sporočilu „Okvir EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020“, COM(2011) 173, z dne 5. aprila 2011.

¹² *Preprečevanje socialne izključenosti prek strategije Evropa 2020 – razvoj v zgodnjem otroštvu in vključevanje romskih družin* – uradno poročilo Evropske platforme za vključevanje Romov v okviru belgijskega predsedovanja, razvito z Unicefom in Evropskim socialnim observatorijem v sodelovanju z belgijskim zveznim uradom za načrtovanje socialnega vključevanja, 2011. <http://www.ecdgroup.com/pdfs/Preventing-Social-Exclusion.pdf>.

obiskuje šole¹³. Države članice bi si morale prizadevati za povečanje stopnje prisotnosti pri pouku, saj je to prvi korak k pridobivanju osnovnih znanj. Za izboljšanje obiska osnovne šole bi morale države članice predvsem okrepiti vpis v predšolsko vzgojo in varstvo, usposabljanje učiteljev in mediatorjev ter vključenost romskih učencev v redno izobraževanje.

V več državah članicah so predvideni ukrepi za zmanjšanje opustitve šolanja v sekundarnem izobraževanju, nekatere države članice pa predvidevajo povečanje udeležbe Romov v terciarnem izobraževanju.

Ukrepi za izboljšanje stopnje izobraženosti pri otrocih

Ukrepi, ki jih zahteva Okvir EU	Države članice, ki so jih obravnavale ¹⁴
Podpora splošnemu cilju	BE, BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, IT, CY, LV, LT, LU, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, UK
Konkretni cilji za zmanjšanje razlik v izobraževanju	BE, BG, CZ, EL, ES, IT, CY, LU, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, UK
Razširjanje dostopa do kakovostne predšolske vzgoje in varstva	CZ, EL, ES, IT, CY, LV, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI
Ukrepi za zagotovitev, da vsi romski otroci končajo vsaj osnovno šolo	BE, BG, DE, EE, IE, EL, ES, FR, IT, LV, LU, HU, NL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
Zmanjšanje opustitve šolanja v sekundarnem izobraževanju	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, AT, PL, PT, RO, SK, FI, UK
Povečanje terciarnega izobraževanja	CZ, ES, IT, HU, PT, FI
Ukrepi za preprečevanje segregacije	CZ, EL, ES, HU, PL, RO, SK
Podporni ukrepi	BE, CZ, EE, IE, ES, IT, CY, LV, LT, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Več držav članic je sprejelo dodatne podporne ukrepe, na primer programe poučevanja in učenja v romskem jeziku, programe učne podpore, na primer obšolsko učno pomoč, drugo možnost za uspešno dokončanje razreda v obliki dodatnih učnih ur, izobraževanje za starše, vključno z mediacijo, ter seznanjanje s pomembnostjo izobraževanja.

Primeri ukrepov, ki spodbujajo vključevanje Romov v izobraževanje

¹³ Raziskava je pokazala, da vsaj 10 % romskih otrok, starih od 7 do 15 let, v Grčiji, Romuniji, Bolgariji, Italiji in Franciji ne obiskuje šole: bodisi so bili še vedno vključeni v predšolsko izobraževanje, še niso bili vključeni v izobraževalni proces, so izpustili razred, popolnoma opustili šolanje ali so že delali. Ta delež je največji v Grčiji, kjer 35 % romskih otrok ne obiskuje šole (*Položaj Romov v 11 državah članicah EU; povzetek rezultatov raziskave*, Agencija Evropske unije za temeljne pravice, Svetovna banka, Program Združenih narodov za razvoj, 2012).

¹⁴ Države članice so vključene, če njihove strategije ustrezajo vrsti ukrepov, naštetih v razpredelnici.

Z vključevanjem romskih pomočnikov in mediatorjev si **Slovenija** prizadeva za čimprejšnjo vključitev romskih otrok v izobraževalni proces (predšolsko izobraževanje). S kakovostnejšimi usposabljanji za ponudnike izobraževanj in več podpornimi mrežami za učenje se bo bistveno izboljšala stopnja končane izobrazbe za romske otroke v splošnem izobraževanju (Ljubljana: povprečno 54,3 % v sekundarnem izobraževanju v primerjavi z 18,7 % za Rome). Poleg tega je pozornost namenjena promociji romske kulture in dediščine.

Španija vzpostavlja nove programe mediacije, s katerimi naj bi zmanjšala zgodnjo opustitev šolanja in odsotnost od pouka (v osnovnošolskem izobraževanju je cilj za zmanjšanje z današnjega 22,5 % na 15 % do leta 2015 in na 10 % do leta 2020).

Vzor iz kraja Kauhajoki na **Finskem** temelji na treh mentorjih romskega porekla. Predšolski učitelj nudi podporo otrokom in družinam, ki sodelujejo v predšolski vzgoji, pomočnik za posebne potrebe nudi podporo osnovnošolcem, oseba, ki je odgovorna za posamezno zadevo, pa podpira mlade odrasle pri nadaljnjem izobraževanju in iskanju zaposlitve.

Poleg tega je v velikem številu dokumentov omenjena podpora romski kulturi in zgodovini v rednem učnem načrtu. Na splošno večina strategij poudarja, da je za boj proti stereotipom potrebno boljše razumevanje kulture.

Kot del celostnega pristopa bi morale države članice na področju izobraževanja prednostno obravnavati:

- **odpravo segregacije v šolah in napačno uporabo izobraževanja oseb s posebnimi potrebami,**
- **uvajanje polnega obveznega izobraževanja in spodbujanje poklicno usposabljanje,**
- **povečanje vpisa v predšolsko vzgojo in varstvo,**
- **izboljšanje usposabljanja učiteljev in šolsko mediacijo,**
- **seznanjanje staršev s pomembnostjo izobraževanja.**

(b) *Zaposlovanje*

Cilj EU je zmanjšanje razlik med Romi in ostalimi prebivalci pri zaposlovanju¹⁵.

Vse države članice priznavajo potrebo po zmanjšanju razlik med Romi in ostalimi prebivalci pri zaposlovanju. V ta namen je treba spodbujati celostni pristop v vseh državah članicah, zlasti tistih s številnejšim romskim prebivalstvom ali tam, kjer so razlike večje. Poleg tega bi morale k Romom pristopiti tudi z aktivnimi politikami vključevanja¹⁶. Poleg tega morajo države članice za doseg dejanskih rezultatov svoje cilje opisati v izmerljivi obliki ter jih podpreti z jasnimi izhodiščnimi podatki, kar bo omogočilo spremljanje napredka.

¹⁵ V večini držav članic je bilo število Romov, ki so se izjavili za brezposelne, vsaj dvakrat višje od tega števila pri ostalih prebivalcih. V Italiji, na Češkem in Slovaškem je štirikrat ali celo petkrat več Romov kot ostalih prebivalcev izjavilo, da so brezposelni (*Položaj Romov v 11 državah članicah EU; povzetek rezultatov raziskave*, Agencija Evropske unije za temeljne pravice, Svetovna banka, Program Združenih narodov za razvoj, 2012).

¹⁶ Priporočilo Komisije 2008/867/ES o dejavnem vključevanju oseb, izključenih s trga dela (UL L 307, 18.11.2008, str. 11)

Zlasti v državah članicah z visokim deležem Romov se to prebivalstvo nahaja večinoma na podeželju. Strategija teh držav članic bi morala upoštevati to geografsko porazdelitev in poiskati ustrezne dejavnosti (na področju kmetijstva ter na drugih področjih), pri katerih bi lahko Romi sodelovali, ter tako zagotoviti resnične priložnosti za zaposlovanje Romov.

Ukrepi za povečanje udeležbe na trgu dela

Ukrepi, ki jih zahteva Okvir EU	Države članice, ki so jih obravnavale
Podpora splošnemu cilju	All Member States
Konkretni cilji za zmanjšanje razlik v zaposlovanju	BG, CZ, EL, ES, FR, HU, PL, PT, RO, SI, SK, FI
Splošni ukrepi v okviru načela enakega obravnavanja za zmanjšanje razlik v zaposlovanju	DK, DE, EE, IE, FR, CY, LV, LU, NL, AT, PL, SE
Dodatni ali posebni ukrepi za Rome ¹⁷	BG, CZ, IE, ES, HU, AT, PT, RO, SI, SK, FI, SE
Dostop do mikrokreditov	IE, EL, ES, FR, IT, HU, PT, RO, SK, FI
Javni uslužbenci v javnem sektorju	IE
Prilagojene storitve	IE, IT, HU, PT, RO, FI, SE
Celostni pristop	BG, CZ, ES, HU, SI, SK, FI, UK

Ukrepe, ki jih predlaga Okvir EU, na primer zagotavljanje dostopa do mikrokreditov, zaposlovanje usposobljenih javnih uslužbencev v javnem sektorju ter zagotavljanje prilagojenih storitev in mediacije, je obravnavalo le nekaj držav članic. Več držav članic predvideva druge posebne ukrepe za zagotovitev nediskriminatornega dostopa Romov do trga dela, vključno s poklicnim usposabljanjem in usposabljanjem na delovnem mestu ali izboljšanjem dostopnosti otroškega varstva. Številne države članice prav tako načrtujejo druge ukrepe poleg tistih, predlaganih v Okviru EU.

Primeri ukrepov, ki spodbujajo vključevanje Romov v zaposlovanje

Španija namerava povečati stopnjo zaposlenosti pri romskem prebivalstvu s 44 % (v letu 2011) na 50 % v letu 2015 in 60 % v letu 2020, oblikovala pa je tudi poseben cilj v zvezi z zaposlovanjem romskih žensk. Programi bodo spodbujali potrebna znanja in hkrati omogočili dostop do običajnih programov usposabljanja za pridobitev delovnega mesta.

Avstrija spodbuja dostop mladih Romov iz avstrijskih in priseljskih skupnosti na trg dela z izboljšanim projektom Thara, ki vključuje družbenokoristno delo, svetovanje in usposabljanje. Prejšnji projekt Thara (2011–2012) je bil osredotočen na dostop nacionalnih in priseljenih Romov do zaposlovanja ter je bil namenjen 107 Romom in 56 udeležencem iz javne uprave in civilne družbe. Na podlagi njegovih ugotovitev je sedanji projekt usmerjen bolj na vključevanje na trg dela, vključno s podporo za samozaposlovanje.

Bolgarija namerava dvigniti stopnjo zaposlenosti pri Romih do leta 2015, predvsem s podporo Evropskega socialnega sklada, z organizacijo tečajev usposabljanja za več kot 28 000 nezaposlenih

¹⁷

Posebni ukrepi so namenjeni nediskriminatornemu dostopu Romov do trga dela, vključno s poklicnim usposabljanjem in usposabljanjem na delovnem mestu, mediacijo, izboljšanjem dostopnosti otroškega varstva itd.

in zaposlenih Romov, s čimer želi izboljšati njihove zaposlitvene možnosti in usposobljenost, ter z usposabljanjem 1 500 oseb v menedžmentu in podjetništvu.

Povečanje udeležbe Romov na trgu dela v državah članicah s številnim romskim prebivalstvom bo prineslo jasne gospodarske koristi, zlasti v času gospodarske krize.

Kot del celostnega pristopa bi morale države članice na področju zaposlovanja prednostno obravnavati:

- zagotavljanje prilagojene pomoči pri iskanju zaposlitve in storitev na področju zaposlovanja,
- podporo prehodnim shemam javnih del v povezavi z izobraževanjem ter socialnimi podjetji, ki zaposlujejo Rome ali jim nudijo posebne storitve,
- podporo zagotavljanju prvih delovnih izkušenj in usposabljanja na delovnem mestu,
- odpravi ovir, vključno z diskriminacijo, za (ponovni) vstop na trg dela, zlasti za ženske,
- zagotavljanje trdnejše podpore samozaposlenim in podjetnikom.

(c) *Zdravstveno varstvo*

Cilj EU je zmanjšati razlike med zdravstvenim stanjem Romov in ostalega prebivalstva.

Čeprav je dostop do zdravstvenega varstva splošno zagotovljen v vseh državah članicah, dejansko nimajo vsi Romi dostopa do teh storitev v enaki meri kot preostalo prebivalstvo. Večina držav članic namerava izboljšati dostop do zdravstvenega varstva za Rome prek programov pomoči in z drugimi metodami. Nekatere države članice so vključile ukrepe za zmanjšanje neenakosti na področju zdravja med Romi in ostalim prebivalstvom, kar zajema številne preventivne ukrepe, ki presegajo tiste, poudarjene v Okviru EU. Toda le malo držav članic je opredelilo celovit pristop za izboljšanje zdravja Romov.

Več držav članic je že izvedlo ali namerava izvesti programe, ki vključujejo usposobljene Rome kot mediatorje za izboljšanje dostopa do zdravstvenega varstva. To so zelo dobrodošle pobude. Toda tovrstne ukrepe je treba dopolniti z drugimi dejavnostmi, da bo njihov vpliv na razlike med zdravstvenim stanjem Romov in ostalega prebivalstva dovolj močen.

Kot eden od ključnih izzivov je bila prepoznana potreba po sistematičnem, celovitem pristopu k zdravju. Ta zahteva usklajevanje med sektorjem zdravstvenega varstva in drugimi sektorji – zlasti sektorji izobraževanja, zagotavljanja bivališč, zaposlovanja in boja proti diskriminaciji.

Ukrepi za izboljšanje zdravstvenega varstva

Ukrepi, ki jih zahteva Okvir EU	Države članice, ki so jih obravnavale
Podpora splošnemu cilju	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, RO, SI, SK, SE
Konkretni cilji za zmanjšanje razlik v zdravju	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, RO, SI, SK

Splošni ukrepi, ki so odvisni od obstoječih struktur za zmanjšanje razlik v zdravju	DK, DE, EE, FR, CY, LV, LU, NL, AT, PL, PT, SE
Dostop do kakovostnega zdravstvenega varstva, zlasti za ženske in otroke	EE, EL, ES, FR, IT, HU, PL, SK, SE
Dodatni ukrepi ¹⁸	BE, BG, CZ, EE, ES, HU, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Več držav članic poudarja potrebo po osredotočenju na zdravje otrok in žensk¹⁹. Nekatere države članice navajajo pomen usposabljanja zdravstvenih delavcev za delo z ljudmi iz različnih družbenokulturnih okolij.

Primeri ukrepov, ki spodbujajo vključevanje Romov v zdravstveno varstvo

Madžarska namerava s pomočjo Evropskega socialnega sklada usposobiti 2 000 romskih žensk in jim olajšati pridobivanje praktičnih izkušenj pri socialnih službah, službah otroškega socialnega skrbstva in službah za zaščito otrok ter kot socialnim delavkam za pomoč družinam, delavkam za razvoj skupnosti, pomočnicam za iskanje zaposlitve in mediatorkam v zdravstvenem varstvu.

Irska je zagotovila široko paleto zdravstvenih storitev, namenjenih potujočim skupinam, na primer zdravstvene enote za potujoče skupine in projekte osnovnega zdravstvenega varstva (ki vključujejo zdravstvene mediatorje in medicinske sestre na področju javnega zdravja za potujoče skupine). Od leta 1994 so bile nekatere pripadnice potujočih skupin usposobljene kot zdravstvene mediatorke skupnosti za razvoj osnovnega zdravstvenega varstva na podlagi vrednot skupnosti potujočih skupin.

V **Romuniji** je vlada do leta 2011 zaposlila približno 450 zdravstvenih mediatorjev, da bi tako izboljšala dostop Romov do storitev javnega zdravja. Njihova vloga je olajšati dialog med Romi ter zdravstvenimi ustanovami in njihovimi zaposlenimi. Rome aktivno podpirajo pri postopku pridobitve identifikacijskih dokumentov, zdravstvenega zavarovanja in vpisu na sezname pri osebnih zdravnikih ter matere seznanjajo z različnimi zdravstvenimi vprašanji. Ker so bile izkušnje v zvezi s tem pozitivne, je eden od ciljev vključevanja Romov povečanje števila zdravstvenih mediatorjev za 25 % do leta 2020.

Toda te zaveze je treba okrepiti z jasnimi roki izvedbe ter postavitvijo izmerljivih ciljev, da bo mogoče spremljati napredek. Poleg tega mora veliko držav članic jasneje določiti finančna sredstva za zmanjšanje neenakosti na področju zdravja.

Kot del celostnega pristopa bi morale države članice na področju zdravstvenega varstva prednostno obravnavati:

- **razširitev upravičenosti do zdravstvenega in osnovnega socialnega zavarovanja ter storitev (tudi z obravnavo prijave pri lokalnih organih),**
- **izboljšanje dostopa Romov in drugih ranljivih skupin do osnovnih, nujnih in specializiranih storitev,**
- **začetek kampanje za ozaveščanje o rednih zdravniških pregledih, predporodni in poporodni negi, načrtovanju družine in cepljenjih,**

¹⁸ Ti ukrepi so namenjeni preventivi, na primer povečanju deleža cepljenih in kampanjam o zdravem načinu življenja med Romi, pa tudi reproduktivnemu zdravju (npr. preprečevanju nosečnosti pri mladoletnih). Več držav članic omenja tudi ukrepe za preprečevanje ravnanja na podlagi predsodkov pri zdravstvenih delavcih.

¹⁹ V okviru tega sta prednostni nalogi reproduktivno zdravje in preventivna oskrba, vključno s povečanjem deleža cepljenih.

- zagotovitev, da so preventivni zdravstveni ukrepi posebej posvečeni Romom, zlasti ženskam in otrokom,
- izboljšanje življenjskih razmer s poudarkom na segregiranih naseljih.

(d) *Bivališče in osnovne storitve*

Cilj EU je odpraviti razlike med deležem Romov in deležem preostalega prebivalstva pri dostopu do bivališča in storitev javnih služb.

Čeprav se vse države članice strinjajo s potrebo po izboljšanju bivalnih razmer številnih Romov, jih le malo predlaga konkretne ukrepe kot del celostnega pristopa k reševanju razmer. S posamičnimi ukrepi, ki niso del celovitega pristopa na stanovanjskem področju, vključno z drugimi spremljevalnimi ukrepi na področju izobraževanja, zaposlovanja in zdravstvenega varstva, verjetno ne bo mogoče doseči trajnih rezultatov. Države članice so zato pozvane, naj razmislijo o razširitvi posegov na stanovanjskem področju, pri urbanističnem načrtovanju in razvoju podeželja ter o njihovi vključitvi v celovite načrte. Nekatere države članice, predvsem tiste z razmeroma maloštevilnim romskim prebivalstvom, rešujejo bivalno problematiko Romov v okviru obstoječih struktur. Več držav članic obravnava dostop do bivališč, vključno s socialnimi stanovanji.

Ukrepi za izboljšanje bivalnih razmer.

Ukrepi, ki jih zahteva Okvir EU	Države članice, ki so jih obravnavale
Podpora splošnemu cilju	Vse države članice (razen LT)
Konkretni cilji za zmanjšanje razlik pri dostopu do bivališč in storitev javnih služb	Vse države članice (razen LT)
Splošni ukrepi, ki so odvisni od obstoječih struktur	DK, DE, EE, LV, LU, NL, AT, SE
Dostop do bivališč, vključno s socialnimi stanovanji	BG, CZ, DK, DE, IE, ES, IT, CY, HU, AT, PT, SI, SK, SE,
Upoštevanje posebnih potreb prebivalstva, ki ne prebiva na enem mestu	BE, IE, FR, AT, UK
Celostni pristop	CZ, ES, FR, HU, PT, RO, FI,

Le nekaj držav članic načrtuje posebne ukrepe za spodbujanje nediskriminatornega dostopa do stanovanj. Večina držav članic, v katerih prebivajo potujoče skupine, vključuje posebne ukrepe za prebivalstvo, ki ne prebiva na enem mestu. Da bi lahko države članice poiskale trajnostne rešitve, je bistvenega pomena vključenost regionalnih in lokalnih organov ter lokalnih romskih in neromskih skupnosti.

Primeri ukrepov, ki spodbujajo vključevanje Romov na področju stanovanjske problematike

V **Združenem kraljestvu** so regionalni organi vzpostavili posebne ukrepe za izboljšanje bivalnih razmer in dostopa do storitev za Rome in potujoče skupine. Stopnja financiranja, ki jo je valižanska vlada namenila lokalnim organom za prenovo in zasnovo novih lokacij za potujoče skupine se je povečala s 75 % na 100 %.

Na **Madžarskem** bodo za spodbujanje socialne vključenosti tistih, ki živijo v segregiranem okolju, izvedeni celostni programi, katerih cilj je izboljšanje socialnih, skupnostnih, izobraževalnih, zdravstvenih, zaposlitvenih in bivalnih razmer, in sicer z uporabo sredstev Evropskega socialnega sklada ter Evropskega sklada za regionalni razvoj. Poleg vzpostavitve občinskih centrov, ki prebivalstvu zagotavljajo higienske in druge storitve, bo pozornost posvečena tudi njihovim bivalnim potrebam, vključno s socialnimi stanovanji.

V **Franciji** je več lokalnih organov razvilo t. i. „začasne vasi“, s katerimi želijo rešiti potrebe prikrajšanih ljudi, tudi Romov, ki živijo v nezakonitih naseljih. Takšne projekte bodo posnemali drugi lokalni organi s podporo Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Glede na pomen lokalne ravni za stanovanjska vprašanja so države članice pozvane, da spodbujajo lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost, in celostne teritorialne naložbe, ki jih podpirajo Evropski sklad za razvoj podeželja, Evropski socialni sklad in Kohezijski sklad²⁰.

Kot del celostnega pristopa bi morale države članice na področju stanovanj prednostno obravnavati:

- **spodbujanje desegregacije,**
- **omogočanje lokalnih celostnih pristopov na stanovanjskem področju s posvečanjem posebne pozornosti storitvam javnih služb in infrastrukturi socialnih služb,**
- **po potrebi izboljšanje razpoložljivosti, dostopnosti in kakovosti socialnih stanovanj ter počivališč z dostopom do cenovno ugodnih storitev, ki so del celostnega pristopa.**

2.2. Ocena strukturnih potreb

Okvir EU države članice poziva, naj sledijo usmerjenemu pristopu v skladu s skupnimi temeljnimi načeli za vključevanje Romov ter zagotovijo usklajenost nacionalnih strategij vključevanja Romov z nacionalnimi programi reform v okviru strategije Evropa 2020.

(a) Mobilizacija regionalne/lokalne ravni in civilne družbe

V Okviru EU je bila poudarjena potreba po neprekinjenem dialogu z regionalnimi in lokalnimi organi ter romsko civilno družbo pri oblikovanju, izvajanju in spremljanju nacionalnih strategij.

Medtem ko večina držav članic poudarja lokalne projekte ali pobude lokalnih oziroma regionalnih organov za spodbujanje vključevanja Romov, jih je le nekaj izrecno predvidelo mobilizacijo teh organov pri izvajanju in spremljanju strategij. Poleg tega je pri oblikovanju strategij opaziti pomanjkanje vključenosti ali posvetovanja s temi lokalnimi javnimi akterji. V zelo redkih primerih države članice ne predvidevajo jasnih ukrepov na nacionalni ravni, temveč se konkretni programi izvajajo na regionalni in lokalni ravni.

²⁰ *Elementi za skupni strateški okvir za obdobje 2014–2020, delovni dokument služb Komisije (2012)61 final, z dne 14. marca 2012.*

Kar zadeva civilno družbo, je več držav članic pri oblikovanju svojih dokumentov na področju politike izvedlo obširna posvetovanja s predstavniki Romov in organizacijami civilne družbe, čeprav se zdi, da njihovi prispevki niso bili vedno upoštevani.

Mobilizacija regionalnih in lokalnih organov ter civilne družbe

Ukrepi, ki jih zahteva Okvir EU	Države članice, ki so jih obravnavale
Posvetovanje z lokalnimi in regionalnimi organi ali predstavniki Romov oziroma civilne družbe pri oblikovanju strategije	BE, BG, DK, DE, EE, IE, ES, FR, IT, LV, HU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
Načrtovana vključitev regionalnih in lokalnih organov v izvajanje	BE, BG, CZ, DE, IE, EL, ES, FR, CY, LV, LT, AT, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
Načrtovana vključitev predstavnikov Romov oziroma civilne družbe v izvajanje	BE, BG, DE, IE, EL, ES, FR, LV, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Toda večina držav članic ni pojasnila, kako nameravajo pri izvajanju in spremljanju svojih politik sodelovati z lokalnimi in regionalnimi organi na eni strani ter civilno družbo in romskimi skupnostmi na drugi strani. Države članice si morajo bolj prizadevati za smiselno vključitev tako lokalnih in regionalnih organov kot civilne družbe na vseh stopnjah nacionalnih strategij.

Kot del celostnega pristopa bi morale države članice prednostno obravnavati:

- **tesno vključevanje regionalnih in lokalnih organov, v skladu z njihovimi posebnimi pristojnostmi, v pregled, izvajanje in spremljanje strategij,**
- **vključevanje civilne družbe, vključno z romskimi organizacijami, v izvajanje in spremljanje strategij,**
- **zagotavljanje usklajenosti med različnimi ravni upravljanja, vključenimi v izvajanje strategij,**
- **umestitev vključevanja Romov na regionalni in lokalni dnevni red,**
- **uporabo Evropskega socialnega sklada za okrepitev zmogljivosti romskih organizacij.**

(b) Učinkovito spremljanje in ocenjevanje izvajanja politike

Okvir EU poziva države članice, da v svoje strategije vključijo učinkovite metode spremljanja za oceno učinka ukrepov vključevanja Romov in mehanizem spremljanja za prilagoditev strategij.

Več držav članic priznava potrebo po učinkovitem mehanizmu za spremljanje, nekatere pa si prizadevajo za vzpostavitev takšnega mehanizma ali ga vsaj načrtujejo. Nekatere države članice so uspešno preizkusile ozemeljski pristop k spremljanju razmer, zlasti na področjih, kjer je pomanjkanje večje. Toda potrebna bodo še precejšnja prizadevanja za izpolnitev pričakovanj iz Okvira EU ter za zagotovitev ustreznega poročanja o socialno-ekonomskem vključevanju Romov v okviru procesa Evropa 2020, kjer je to primerno.

Spremljanje in izvajanje

Ukrepi, ki jih zahteva Okvir EU	Države članice, ki so jih obravnavale
Učinkovito spremljanje za oceno učinka	IE, LV, PT, SK
Mehanizem pregleda za prilagoditev strategije	BG, IE, EL, ES, LV, SK, FI, SE

Kot del celostnega pristopa bi morale države članice:

- **razviti ali uporabiti obstoječe učinkovite mehanizme za spremljanje z vzpostavitvijo izhodiščnih podatkov, ustreznih kazalnikov in izmerljivih ciljev, po možnosti v sodelovanju z nacionalnimi statističnimi uradi,**
- **zagotoviti, da se v okviru vsakega programa zagotovi ocenjevanje njegove relevantnosti, uspešnosti, učinkovitosti in učinkov.**

(c) Boj proti diskriminaciji in varovanje temeljnih pravic

Okvir EU poziva države članice, naj zagotovijo, da se Romi ne diskriminirajo, temveč se obravnavajo kot ostale osebe z enakovrednim dostopom do vseh temeljnih pravic, kot so določene v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah.

Vse države članice so v svojih strategijah posvetile pozornost spodbujanju boja proti diskriminaciji in varovanju temeljnih pravic. V večini strategij sta poseben del ali poglavje namenjena seznanjanju s temeljnimi pravicami in boju proti diskriminaciji ali kršitvam človekovih pravic (obravnavana je tudi trgovina z ljudmi).

Ukrepi za spodbujanje človekovih pravic in boja proti diskriminaciji

Ukrepi, ki jih zahteva Okvir EU	Države članice, ki so jih obravnavale
Prizadevanja na področju človekovih pravic in boja proti diskriminaciji	BE, BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, FR, IT, CY, LV, LT, LU, HU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Ustrezno reševanje problema nevpisanosti Romov v nacionalne registre prebivalstva in pomanjkanja identifikacijskih dokumentov je nujen pogoj za zagotavljanje enakopravnega dostopa do javnih storitev. Države članice, v katerih obstaja ta problem, bi slednjega morale prednostno in primerno obravnavati.

Del izboljšane pristopa v vsaki državi članici mora biti okrepitev boja proti diskriminaciji in rasizmu, tudi tistim njunim oblikam, ki vplivajo na Rome. Temeljiti bi morali na splošnem polnem upoštevanju prava EU²¹ in nacionalnega prava ter seznanjanju z družbenim interesom za vključevanje Romov. Priložnosti za medkulturna srečanja lahko pripomorejo k takšnemu seznanjanju in olajšajo destigmatizacijo.

²¹ Direktiva Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, UL L 180, 19.7.2000. Okvirni Sklep 2008/913/PNZ z dne 28. novembra 2008 o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazensko-pravnimi sredstvi, UL L 328, 6.12.2008.

Romski otroci so še posebno ranljiva skupina, kar zadeva dostop do temeljnih pravic, ki je le redko obravnavan zunaj področij izobraževanja in zdravja. Številne strategije namenjajo posebno pozornost romskim ženskam, čeprav so potrebna dodatna prizadevanja, da se jim omogoči uveljavljanje teh pravic.

Precejšnje število Romov, ki živijo v državah članicah, je državljanov tretjih držav, ki tu prebivajo zakonito, zato se srečujejo z enakimi izzivi kot migranti iz držav zunaj EU. Ne bi smeli biti diskriminirani, temveč uživati enake pravice kot migranti, ki ne prihajajo iz EU.

Kot del celostnega pristopa bi morale države članice prednostno obravnavati:

- zagotavljanje prijave vseh Romov pri ustreznih organih,
- okrepitev boja proti rasizmu in diskriminaciji, vključno z večplastno diskriminacijo,
- povečanje razumevanja javnosti, kakšne so skupne koristi vključevanja Romov,
- boj proti otroškemu delu in učinkovitejšo obravnavo trgovine z ljudmi, vključno z mednarodnim sodelovanjem.

(d) Nacionalne kontaktne točke

V Okviru EU so države članice pozvane, da določijo nacionalno kontaktno točko za nacionalno strategijo vključevanja Romov, ki bo pristojna za usklajevanje razvoja in izvajanja strategije. Vse so ta predlog upoštevale in imajo zdaj nacionalne kontaktne točke, večinoma na visoki ravni²². Jasna določitev organov za usklajevanje v vseh 27 državah članicah pomeni izboljšanje v primerjavi s preteklim stanjem in je močen kazalnik politične volje za reševanje izzivov vključevanja Romov²³. Hkrati je treba zagotoviti tesno sodelovanje med nacionalnimi kontaktnimi točkami ter organi, pristojnimi za financiranje in odgovornimi za izvajanje.

Nacionalne kontaktne točke

Ukrepi, ki jih zahteva Okvir EU	Države članice, ki so jih obravnavale
Določitev nacionalne kontaktne točke	Vse države članice

Treba bi bilo izvesti vse ukrepe, da bo lahko nacionalna kontaktna točka učinkovito usklajevala politike vključevanja Romov.

2.3. Ocena financiranja ukrepov

V Okviru EU so bile države članice pozvane, da ukrepom vključevanja Romov dodelijo dovolj sredstev iz nacionalnih proračunov, ki bodo ustrezno dopolnjena s sredstvi EU in mednarodnimi sredstvi. Ocena nacionalnih strategij kaže, da večina držav članic za vključevanje Romov ni dodelila dovolj proračunskih sredstev. Le

²² Več o nacionalnih kontaktnih točkah na povezavi: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/national-strategies/index_en.htm.

²³ V Grčiji je določitev nacionalnih kontaktnih točk predvidena za drugo polovico leta 2012.

nekaj držav članic je za ukrepe politike vključevanja Romov določilo proračunska sredstva in konkretne zneske.

Za zagotovitev izvajanja politik vključevanja Romov številne države članice načrtujejo, da se bodo zanesle večinoma na financiranje EU, zlasti na Evropski socialni sklad in Evropski sklad za regionalni razvoj. Čeprav obstajajo možnosti za podporo ranljivih skupin, kakršna so Romi, v okviru politike razvoja podeželja, večina strategij ne omenja Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Proračunska sredstva za nacionalne strategije vključevanja Romov bi morale upoštevati ozemeljski pristop, ki obravnava posebne potrebe geografskih območij, najbolj prizadetih zaradi revščine, ali ciljnih skupin z najvišjim tveganjem za diskriminacijo ali izključenost, posebno pozornost pa namenjati marginaliziranim skupnostim, kakršna so Romi²⁴.

Dodeljevanje sredstev

Ukrepi, ki jih zahteva okvir EU	Države članice, ki so jih obravnavale
Brez namere financiranja	IE, FR, CY, LU, NL, AT, FI, UK
Brez dodelitve proračunskih sredstev	BE, DK, DE, EE, ES
Namera dodelitve sredstev iz nacionalnega proračuna	BG, EL, LV, LT, HU, PL, RO, SI, SK, SE
Namera dodelitve mednarodnih sredstev oziroma sredstev EU	CZ, EL, LV, LT, HU, PL, PT, RO, SI, SK

Države članice bi morale pogosteje in boljše izkoristiti sklade EU za vključevanje Romov kot del svojih prizadevanj za izboljšanje stopnje absorpcije.

Da bi države članice zagotovile trajnostno izvajanje svojih strategij vključevanja Romov, bi morale pokazati jasno zavezanost zagotavljanju financiranja do leta 2020 ter tako potrditi svojo politično voljo za obravnavo izključenosti Romov.

3. IZZIVI V DRŽAVAH, KI SE PRIPRAVLJAJO NA PRISTOP

Okvir EU poudarja, da so cilji EU glede vključevanja Romov enako pomembni v državah, ki se pripravljajo na pristop. Nacionalne strategije vključevanja Romov v teh državah je treba pregledati v skladu s temi cilji in jih prilagoditi celovitemu

²⁴ Evropska komisija sodeluje s Svetovno banko pri razvoju metodologije kartiranja ter zemljevidih revščine in izključenosti za večino držav članic, ki so se pridružile EU v letu 2004 ali pozneje. V letu 2011 je Evropsko omrežje za opazovanje prostorskega razvoja pozvalo k predlogom za razvoj zemljevidov revščine in izključenosti za številne države članice, ki so se EU pridružile pred letom 2004. Konec leta 2011 je Evropska komisija predlagala, da v naslednjem programskem obdobju države članice predstavijo prispevek svojih pogodb o partnerstvu in operativnih programov za boj proti revščini, tako da usmerijo svoja prizadevanja na določena geografska področja ali ciljne skupine.

pristopu, določenemu v Okviru EU. To je jasno poudarjeno v dokumentu Komisije Strategija širitve in glavni izzivi za obdobje 2011–2012²⁵.

Komisija tesno spremlja razvoj dogodkov v svojih letnih poročilih o napredku. Poleg usmeritve na štiri ključna področja v Okviru EU morajo države na Zahodnem Balkanu in Turčija posebno pozornost posvetiti olajšanju dostopa do osebnih dokumentov in prijavo pri lokalnih organih²⁶. Nacionalni organi držav, ki se pripravljajo na pristop, morajo ostati zavezani sprejemanju konkretnih ukrepov na vseh povezanih področjih²⁷.

V državah kandidatkah se že financirajo številni ukrepi v okviru komponente razvoja človeških virov instrumenta za predpristopno pomoč. Kar zadeva države upravičenke, je v operativnem programu, ki spodbuja socialno vključenost, vključno z usposabljanjem, poklicnim svetovanjem in dejavnostmi za izboljšanje udeležbe na trgu dela, eno poglavje posvečeno ranljivim skupinam in Romom.

Da bi še bolj pomagala državam, ki se pripravljajo na pristop, pri njihovih prizadevanjih za spodbujanje vključevanja Romov, je Komisija sprejela ukrepe za izboljšanje uporabe instrumenta za predpristopno pomoč, da bi tako bolj strateško in z večjim poudarkom na rezultatih obravnavala vključevanje Romov na nacionalni in regionalni ravni²⁸.

Boljše vključevanje Romov je stvar družbene pravičnosti in zagotavljanja bolj vključujočih družb v državah, ki se pripravljajo na pristop. To je del skupnih vrednot EU, ki naj bi jih države, ki se pripravljajo na pristop, prevzele na svoji poti k pridružitvi. Toda zaradi sedanjega položaja Romov, ki v državah, ki se pripravljajo na pristop, živijo v težkih razmerah, je večje število Romov začasno migriralo v države članice EU v okviru režima potovanja brez vizuma in celo prosilo za azil²⁹. To lahko negativno vpliva na liberalizacijo vizumskega režima, ki je eden od največjih dosežkov pri vključevanju Zahodnega Balkana v EU. Države, ki se pripravljajo na pristop, morajo okrepiti prizadevanja za nadaljnje vključevanje romskih državljanov. To bi moralo vključevati tudi trajnostne rešitve za begunce in notranje razseljene osebe, med katerimi je tudi veliko Romov³⁰.

²⁵ COM(2011) 666.

²⁶ Zagrebška deklaracija z dne 27. oktobra 2011, odobrena na Konferenci o zagotavljanju dokumentacije in prijave osebnega stanja v jugovzhodni Evropi.

²⁷ Ta zaveza vključuje: vzpostavitev ali pregled ustreznih splošnih in podrobnih akcijskih načrtov ter programov na štirih ključnih področjih, olajšanje dostopa do osebnih dokumentov in prijave; spodbujanje predšolske vzgoje in zmanjšanje zgodnje opustitve šolanja pri Romih; spodbujanje zaposlovanja Romov v javnem in zasebnem sektorju; preprečevanje diskriminacije v socialnem in zdravstvenem varstvu ter izboljšanje bivalnih razmer Romov, zlasti tistih, ki živijo v neurejenih naseljih.

²⁸ Izvajanje se spremlja prek mehanizma stabilizacijsko-pridružitvenega procesa in letnih poročil o napredku; operativni sklepi bodo obravnavani na sestankih stabilizacijsko-pridružitvenega odbora v letu 2012.

²⁹ SEC(2011) 695 in SEC(2011) 1570.

³⁰ Sarajevski proces (Beograjska deklaracija z dne 7. novembra 2011) v zvezi s tem vprašanjem vključuje skupni regionalni program v višini 584 milijonov EUR.

4. POT NAPREJ

Ocena Komisije v zvezi z nacionalnimi strategijami vključevanja Romov kaže, da si države članice prizadevajo za razvoj celovitega pristopa k vključevanju Romov. Toda na nacionalni ravni je treba storiti še veliko več. Socialno-ekonomsko vključevanje Romov ostaja predvsem odgovornost držav članic, ki si bodo morale še bolj prizadevati za izpolnitev svojih odgovornosti, in sicer s sprejetjem konkretnih ukrepov, jasnih ciljev, katerih uresničitev je mogoče izmeriti, jasno namenjenih sredstev na nacionalni ravni ter dobrega nacionalnega mehanizma za spremljanje in ocenjevanje.

Za rešitev prepoznanih izzivov in vzpostavitev učinkovitega vključevanja romskih manjšin, zlasti tistih s številnim romskim prebivalstvom, morajo države članice zlasti:

- *nadaljevati redne dvostranske pogovore s Komisijo in ustreznimi zainteresiranimi stranmi, da:*
 - zagotovijo skladnost nacionalnih strategij in akcijskih načrtov s pravom in politikami EU ter s specifičnim stanjem v državi, vključno s splošnimi politikami in reformami v javnem sektorju, ter upoštevajo učinke gospodarske krize,
 - zagotovijo učinkovito uporabo tako nacionalnih kot evropskih sredstev,
 - spodbudijo in spremljajo konkretno izvajanje strategij;
- *vključiti regionalne in lokalne organe:*

države članice morajo zagotoviti, da je izvajanje strategij usklajeno z regionalnimi in lokalnimi načrti. Regionalni in lokalni organi so nenadomestljivi pri izvajanju sprememb in morajo polno sodelovati pri pregledu in izvajanju strategij. Poleg tega bo Komisija dodatno spodbujala izmenjavo izkušenj ter mreženje med regionalnimi in lokalnimi organi;
- *tesno sodelovati s civilno družbo:*

civilna družba in zlasti romske organizacije ne bi smele biti obravnavane le kot pasivni „prejemniki“ sprememb, temveč bi morale pri teh spremembah aktivno sodelovati. Pri spodbujanju Romov k sodelovanju ter izgrajevanju zaupanja med večinami in manjšinami morajo meti ključno vlogo. Države članice morajo sprejeti nujne ukrepe za zagotovitev sodelovanja civilne družbe pri pregledu, izvajanju in spremljanju svojih nacionalnih strategij;
- *dodeliti sorazmerna finančna sredstva:*

države članice morajo dodeliti zadostna sredstva za izvajanje nacionalnih strategij vključevanja Romov, saj se tako odražajo prizadevanja držav članic. Poleg nacionalnih sredstev bodo ukrepi, ki jih zajemajo te strategije, tudi del pogajanj o strukturnih skladih in Evropskem skladu za razvoj podeželja za programsko obdobje 2014–2020. Okvir kohezijske politike, ki ga predlaga Komisija, zajema minimalno dodelitev za socialno vključenost in revščino,

dostop do sredstev ter boljše usklajevanje in povezovanje med njimi, ob tem pa tudi prednostno nalogo na področju naložb, namenjeno vključevanju marginaliziranih skupnosti, kakršna so Romi, ter vnaprej postavljenih pogojev, na podlagi katerih so naložbe strukturnih skladov odvisne od obstoja nacionalne strategije za vključevanje Romov, skladne z Okvirom EU;

- *spremljati preoblikovanje in omogočiti prilagoditev politike:*

nacionalni programi reform v okviru evropskega semestra bodo podrobno pregledani v smislu usklajenosti z nacionalnimi strategijami vključevanja Romov, v priporočilih za posamezne države pa bo po potrebi omenjeno vključevanje Romov, da bi pripomogli k usmeritvi ustreznih držav članic k nadaljnjemu napredku. Države članice so pozvane, da v prihodnjih letih sorazmerno s številnostjo svojega romskega prebivalstva sistematično obravnavajo vprašanje vključevanja Romov v nacionalne programe reform.

Poleg tega delovni dokument služb Komisije, priložen k temu sporočilu, zajema povzetek ključnih točk, ki pomagajo državam članicam odpraviti razlike med Romi in večinskim prebivalstvom. Podrobna ocena bo državam članicam predstavljena v okviru pogovorov z njimi.

Države članice so prav tako pozvane, da Komisiji predložijo ugotovitve na podlagi spremljanja izvajanja svojih strategij.

Agencija EU za temeljne pravice bo še naprej izvajala raziskave po vsej EU ter tesno sodelovala z državami članicami in jih podpirala pri razvoju učinkovitih nacionalnih mehanizmov za spremljanje.

Komisija bo še naprej podpirala mobilizacijo zmogljivosti znotraj držav članic. S tem namenom bo vzpostavljena mreža nacionalnih kontaktnih točk vseh držav članic EU za izmenjavo rezultatov ukrepov na področju vključevanja Romov in izmenjavo najboljših praks ter medsebojni pregled izvajanja strategij. Evropska platforma za vključevanje Romov bo še naprej služila kot forum, na katerem bodo lahko zainteresirane strani izmenjevale svoja stališča.

Komisija bo vsako leto pregledala izvajanje nacionalnih strategij vključevanja Romov ter poročala Evropskemu parlamentu in Svetu ter v okviru strategije Evropa 2020;

- *se prepričljivo boriti proti diskriminaciji:*

države članice morajo zagotoviti, da se na njihovih ozemljih zakonodaja za boj proti diskriminaciji učinkovito izvršuje. Med poročanjem o uporabi direktive EU o rasni enakosti³¹ v letu 2013 bo Komisija obravnavala pravna vprašanja s posebnim poudarkom na vidikih, pomembnih za vključevanje Romov.

³¹ Direktiva Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, UL L 180, 19.7.2000.